

2014

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

TEJA MATIČIČ

TEJA MATIČIČ

KOPER, 2014

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Zaključna projektna naloga

ANALIZA MOŽNOSTI ODVZEMA POSLOVNE
SPOSOBNOSTI V RAZLIČNIH OBLIKAH ODVISNOSTI

Teja Matičič

Koper, 2014

Mentorica: doc. dr. Elizabeta Zirnstein

POVZETEK

V zaključni projektni nalogi so analizirane možnosti odvzema poslovne sposobnosti osebi zaradi različnih oblik odvisnosti, s poudarkom na odvisnosti od alkohola in drog kot dveh najbolj pogostih oblikah odvisnosti. Sodišče v postopku za odvzem poslovne sposobnosti odloča o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti osebam, ki zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola ali drog ali zaradi drugega razloga, ki vpliva na njihovo psihofizično stanje, niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Če so pogoji za odvzem sposobnosti izpolnjeni, sodišče glede na stopnjo ugotovljene sposobnosti osebi delno ali popolno odvzame poslovno sposobnost.

Ključne besede: poslovna sposobnost, odvisnost, odvzem, pravice, vzrok.

SUMMARY

The final project work analyzes the possibilities of dispossessing one of its business capabilities due to different types of addiction with emphasis on addiction to alcohol and drugs as the two most common types of addiction. In the procedure on dispossessing one of its business capabilities the court decides about a partial or total dispossessing of business capabilities of persons, who are due to a mental disease, mental retardation, addiction to alcohol and drugs or due to another reason, that influences the psycho-physical state, not capable to take care for themselves, their rights and advantages. If the conditions for dispossessing one of its business capabilities are fulfilled, the court decides to partially or totally dispossess the person of its business capabilities, considering the acknowledged capabilities.

Keywords: business capability, addiction, dispossession, rights, cause.

UDK: 347.921(043.2)

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem svoji mentorici, doc. dr. Elizabeti Zirnstein, za strokovno pomoč, vse koristne nasvete, zelo hiter odziv in proste roke ob pisanju zaključne projektne naloge.

Posebej se zahvaljujem svoji mami, fantu in sestrama za podporo med študijem in pisanjem zaključne projektne naloge ter spodbudo, potrpežljivost in pomoč.

Hvala!

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Teoretična izhodišča obravnavanega problema in njegova opredelitev	1
1.2	Namen in cilji zaključne projektne naloge	2
1.3	Predvidene metode za doseganje ciljev zaključne projektne naloge	2
1.4	Predvidene predpostavke in omejitve pri obravnavanju problema	2
2	Zgodovina pravne in poslovne sposobnosti	3
2.1	Pravna sposobnost v teoriji	3
2.2	Pravna sposobnost v rimskem pravu	3
2.3	Poslovna sposobnost v rimskem pravu in danes	4
2.3.1	Omejitve zaradi mladosti	4
2.3.2	Omejitve zaradi spola	5
2.3.3	Omejitve zaradi duševnih bolezni	5
2.3.4	Omejitve zaradi zapravljenosti	6
2.4	Poslovna sposobnost kot del opravilne sposobnosti	7
2.5	Deliktna sposobnost	7
3	Oblike zasvojenosti	8
3.1	Alkohol	8
3.2	Droge	11
4	Odvzem poslovne sposobnosti v povezavi z zasvojenostjo	17
4.1	Razlogi za odvzem poslovne sposobnosti	17
4.2	Postopek odvzema poslovne sposobnosti	17
4.3	Pravne posledice odvzema poslovne sposobnosti	19
5	Analiza sodne prakse	20
6	Sklep	22
	Literatura	23
	Pravni viri	24

1 UVOD

1.1 Teoretična izhodišča obravnavanega problema in njegova opredelitev

Poslovna sposobnost je sposobnost osebe, da z dejanji lastne volje nase prevzema pravice in obveznosti ter se pravno relevantno zavezuje. Gre za sposobnost osebe, da more imeti za pravna dejanja potrebno voljo oziroma da more z lastnimi dejanji ustanavljati, spreminjati, prenašati ali ukinjati pravice in obveznosti. Oseba, ki je poslovno popolnoma sposobna, je tudi procesno sposobna in lahko sama opravlja procesna dejanja v postopku tako, da imajo ta pravno veljaven učinek, kot ga določa zakon. Predpostavka procesne sposobnosti je vedno pravna sposobnost – procesno sposoben je lahko le tisti, ki je sposoben biti nosilec pravic in dolžnosti (Jerovšek idr. 2004).

Dobovičnik (1993) razmišlja podobno, ko pravi, da je poslovna sposobnost (sposobnost za dejanja) sposobnost osebe, da samostojno sklepa posle in da sama pridobiva pravice in prevzema tudi obveznosti. Po SSKJ (2005) pa je poslovna sposobnost sposobnost samostojnega sklepanja pravnih poslov.

Za obstoj popolne poslovne sposobnosti morata biti kumulativno izpolnjena objektivni in subjektivni kriteriji. Objektivni kriterij je polnoletnost, subjektivni pa razišodnost. Popolno poslovno (opravilno) sposobnost pridobi fizična oseba, ki dopolni 18 let ali še pred dopolnjenim 18. letom starosti sklene zakonsko zvezo. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR, Uradni list RS, št. 69/2004) v 117. členu pravi, da popolno poslovno sposobnost lahko pridobi tudi mladoletnik, ki je postal roditelj, če so za to pomembni razlogi, o čemer odloča sodišče v nepravdnem postopku.

Razišodnost kot subjektivna predpostavka pomeni sposobnost razumeti pomen svojih dejanj in sposobnost ravnati v skladu s tako oblikovano voljo. O razišodnosti ni mogoče govoriti pri osebi, ki je mlajša od 15 let, ter pri osebi, ki ji je v celoti odvzeta poslovna sposobnost. Poslovna sposobnost se lahko odvzame oziroma omeji (Jerovšek idr. 2004).

Zaradi raznih odvisnosti je možen odvzem poslovne sposobnosti. Težava, ki se pojavlja v zvezi s tem, je, v katerih primerih se lahko poslovna sposobnost odvzame ali omeji, na kakšen način in po kakšnem postopku. Zakon o nepravdnem postopku (ZNP, Uradni list RS, št. 30/1986) v 44. členu določa, da se poslovna sposobnost lahko odvzame zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola ali drog ali iz drugega razloga, ki vpliva na psihofizično stanje, saj v tem primeru osebe niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi (ZNP, 44. člen).

Prav tako se pojavlja težava, kako ugotoviti obstoj razlogov za odvzem poslovne sposobnosti, kakšne oblike in stopnje odvisnosti morajo obstajati za odvzem poslovne sposobnosti in kako se to dokazuje.

1.2 Namen in cilji zaključne projektne naloge

Namen zaključne projektne naloge je analiza možnosti odvzema poslovne sposobnosti osebi v primeru različnih oblik odvisnosti. V okviru tega nas zanima predvsem, kako zaznati, kdaj je osebi treba odvzeti poslovno sposobnost zaradi različni oblik odvisnosti, in kako je postopek odvzema pravno urejen.

Cilji zaključne projektne naloge so:

- opredeliti pojem poslovne sposobnosti,
- spoznati zgodovino poslovne sposobnosti,
- opredeliti odvzem poslovne sposobnosti, cilje odvzema in razloge,
- analizirati slovensko zakonodajo, ki ureja odvzem poslovne sposobnosti (postopek, razlogi),
- predstaviti odvisnosti v povezavi s poslovno sposobnostjo,
- analizirati sodno prakso s tega področja.

1.3 Predvidene metode za doseganje ciljev zaključne projektne naloge

Z metodo sinteze, pri kateri gre za postopek znanstvenega raziskovanja in pojasnjevanja stvarnosti, svoje ugotovitve združimo v nova spoznanja. Z metodo analize, s katero je možno znanstveno resnico spoznati na bolj enostaven način, analiziramo pravne vire in sodno prakso. Z metodo kompilacije, ki predpostavlja povzemanje rezultatov znanstvenoraziskovalnega dela, pa povzamemo stališča različnih avtorjev.

1.4 Predvidene predpostavke in omejitve pri obravnavanju problema

Glede na dejstvo, da med duševne bolezni spadajo tudi različne oblike odvisnosti, se pri pridobivanju podatkov omejimo le na odvisnost od alkohola in drog.

Omejitev pri obravnavanju problema je tudi pomanjkanje literature v obliki strokovnih člankov, zato se osredotočimo na pravne vire in vire iz sodne prakse.

2 ZGODOVINA PRAVNE IN POSLOVNE SPOSOBNOSTI

V nadaljevanju najprej opredelimo pojem poslovne sposobnosti. Koncept poslovne sposobnosti se je razvil že v rimskem pravu in je večinoma ostal nespremenjen do danes. Z njim so povezani tudi pojmi opravilna sposobnosti, deliktna sposobnost in sposobnost za dejanja, zato opredelimo tudi te. Te sposobnosti najprej opredelimo z zgledom po rimskem pravu, ki mu kasneje dodamo nekatere sodobnejše opredelitve oziroma ugotovitve. Začenjamo z definicijo pravne sposobnosti, brez katere tudi poslovna sposobnost ni možna.

2.1 Pravna sposobnost v teoriji

S pojmom pravna sposobnost imenujemo sposobnost postati in biti subjekt pravic in pravnih dolžnosti. Pravno sposobna je lahko oseba, pri čemer navadno mislimo na posameznega človeka, ki ga označujemo tudi kot fizično osebo, da ga ločimo od pravnih oseb (npr. korporacij), ki jim razvita prava tudi priznavajo pravno sposobnost. V sužnjelastniški rimski državi je bila pravna sposobnost odmerjena po trojnem statusu: po odnosu posameznika do velike skupnosti prostih ljudi (*status libertatis*), do skupnosti državljanov (*status civitatis*) in do domače rodbinske skupnosti (*status familie*) (Korošec 1987).

2.2 Pravna sposobnost v rimskem pravu

Fizična oseba postane pravno sposobna z rojstvom. Potrebno je, da se živ otrok popolnoma loči od materinega telesa, mrtvorojeni namreč ne postane pravno sposoben. V starem Rimu je bil spaček (lat. *ostentum*) pravno sposoben, če je imel morda samo nekaj udov preveč, tako imenovani *portentosum*; ni bil pa pravno sposoben popolni spaček (lat. *monstrum vel prodigium*).

Prokulijanci so učili, da je novorojenček postal pravno sposoben šele, ko je zajokal. Justinijan pa je sprejel sabinijansko mnenje, da je otrok postal pravno sposoben, brž ko je bil živ rojen, čeprav je novorojenček morda takoj umrl, ne da bi dal kak glas od sebe. Rešitev tega vprašanja je utegnila biti pomembna za materino dedovanje, ki je po rimskem pravu kot mati znatno ugodneje dedovala po otroku, kot bi dedovala kot vdova po možu (Korošec 1987, 85).

Po rimskem pravu embrio (zarodek, plod) še ni oseba, ampak je del materinega telesa (lat. *parsviscerum, portiomulieris, venter*), zato nima varuha. Pravni red pa se zanima zanj in njegove pravice varuje za takrat, kadar bo živ rojen. Zato mu pretor postavi posebnega skrbnika (lat. *curator ventris*), ne pa varuha. Omogočeno mu je, da po svojem rojstvu pridobi dediščino, ki mu je pripadla, ko je bil še zarodek (lat. *nasciturus*). Če je bila njegova mati med nosečnostjo vsaj en hip prosta, je bil otrok rojen kot svoboden človek (lat. *favor libertatis*), čeprav bi bila mati ob njegovem rojstvu zopet sužnja. Pravni red pa skrbi samo za

novorojenčkove koristi, zato te ugodnosti ne koristijo njegovi materi, če je otrok mrtvorojen (Korošec 1987, 86).

Pravna sposobnost fizične osebe navadno preneha z njeno smrtjo. Kdor zaradi smrti neke osebe izvaja kako (npr. dedno) pravico, mora dokazati, da je oseba umrla in kdaj se je to zgodilo (Korošec 1987, 86).

Korošec (1987, 86) omenja, da je v rimskem pravu pravna domneva, da je ob smrti v skupni nevarnosti nedorasli otrok umrl prej kot njegov roditelj, dorasli pa za roditeljem. Glede pogrešanosti pa je bilo določeno le za vojaka, ki je šel v vojsko in se 4 leta ni oglasil. V takem primeru se je njegova žena lahko vnovič omožila, vendar je morala o svoji nameri pisмено obvestiti vojskovodjo. Omenjena je tudi fikcija glede Rimljana v primeru, ko je prišel v vojno ujetništvo in je s tem izgubil osebno prostost ali celo, da je bil v tistem trenutku mrtev. Na ta način je obveljala njegova oporoka, čeprav je umrl v ujetništvu. Če se je iz vojnega ujetništva vrnil živ in prekoračil črto domačih mejnih straž ali domačega praga, je njegova pravna sposobnost zopet oživela in je bil njegov položaj tak, kakor da ne bi bil nikoli ujet.

2.3 Poslovna sposobnost v rimskem pravu in danes

Poslovno sposobna je oseba, ki more sama sklepati pravne posle in z njimi ustanavljati, pridobivati ali odsvajati posamezne pravice ter prevzemati obveznosti. Deliktno sposobna je fizična oseba, ki ji moremo naložiti odgovornost za njeno deliktno ravnanje in zato od nje zahtevati odškodnino. Poslovno in deliktno sposobnost lahko imenujemo sposobnost za dejanja, to je sposobnost osebe, da more imeti voljo, ki je potrebna za pravna dejanja (Korošec 1987).

Korošec (1987, 103) pravi, da poslovna sposobnost fizične osebe utegne biti omejena zaradi mladosti, spola, duševne bolezni ali zapravljenosti.

2.3.1 Omejitve zaradi mladosti

V posameznih pravnih redih so različne temeljne razmejitve po starosti, kolikor naj ta vpliva na presojo poslovne sposobnosti. V rimskem pravu je tak mejnik čas, ko človek doseže puberteto (spolno zrelost). Po tem vidiku ljudi delijo na dorasle (lat. *puberes*) in nedorasle (lat. *impuberes*). Kot starostna meja je pri Rimljanih za deklice že zgodaj obveljalo dovršeno dvanajsto leto, za dečke pa je bilo odločilno, kdaj so dobili moško togo, kar se je navadno zgodilo med štirinajstim in šestnajstim letom. Sabinijanci so bili mnenja, naj se to presoja individualno, medtem ko so bili prokulijanci za izpolnjeno štirinajsto leto kot splošno starostno mejo za dečke. Justinijan je sprejel prokulijansko stališče. Nedorasli (lat. *impuberes*) niso bili vsi enako poslovno nesposobni. Ned njimi je treba razlikovati otroke (lat. *infantes*) in

starejše nedorasle (lat. *impuberesinfantiamaiiores*). Justinijan je kot mejo med njimi določil sedmo leto (Korošec 1987, 103).

Otroci (lat. *infantes*) so bili poslovno popolnoma nesposobni. Otrok sam ni mogel imeti poslovne volje, zato je mogel pridobivati le, če je bilo pridobivanje mogoče brez njegove osebne poslovne volje. Tako so njegovi sužnji lahko pridobivali za njega. Njegov varuh je lahko pridobil zanj posest in s posestjo tudi lastnino (prav tam).

Starejši nedorasli (lat. *impuberesinfantiamaiiores*) so bili dečki med sedmim in štirinajstim, deklice pa med sedmim in dvanajstim letom starosti. Bili so popolnoma nesposobni, da bi sklenili zakon ali napravili oporoko. Sami so lahko sklepali tiste pravne posle, s katerimi so samo pridobivali, ne da bi se bili obenem tudi zavezovali ali nekaj odsvojili. Da je bil posel veljaven, je moral biti navzoč njihov varuh (tutor) (Korošec 1987, 104).

Danes se starostne meje, ki ločijo nesposobne od poslovno sposobnih oseb in delno poslovno sposobnih oseb, zgledujejo po starem Rimu. Tudi danes so mladoletni do 14. leta starosti poslovno nesposobni. S 15. letom starosti pa mladoletnik pridobi delno poslovno sposobnost in lahko sam sklepa pravne posle, če zakon ne določa drugače. Popolno poslovno sposobnost pa pridobi oseba s polnoletnostjo oziroma z 18. letom starosti (Fakulteta za upravo 2011).

2.3.2 Omejitve zaradi spola

Rimsko civilno pravo je omejevalo tudi poslovno sposobnost žensk. Če dorasla ženska ni bila bodisi kot hči pod očetovsko oblastjo (lat. *patriapotestas*) bodisi kot žena pod moževo oblastjo (lat. *manus*), je imela svojega varuha (lat. *tutormulieris*). Za to funkcijo je bil v prvi vrsti poklican njen najbližji agnat, ki naj bi predvsem skrbel, da ženska ne bi lahkomi selno upravljala svojega premoženja in tako prihodnjih agnatskih dedičev spravljala ob dediščino. Kakor pa je imel oporočni dedič prednost pred dedičem po zakonu, tako je morebitni oporočni varuh izpodrinil agnatskega. Kadar ni bilo ne oporočnega ne agnatskega varuha, ga je postavil pretor (lat. *tutordativus*) (Korošec 1987, 106).

Danes se poslovna sposobnost moških in žensk ne razlikuje, pač pa velja enako za moške in za ženske, da se popolna poslovna sposobnost pridobi z 18. letom starosti.

2.3.3 Omejitve zaradi duševnih bolezni

V starem Rimu so bili poslovno nesposobni tudi umobolni (lat. *furiosi, dementes*). Ni povsem dognano, v čem je bila razlika med *furiosi* in *dementes*, ki se kaže v bizantinski dobi. Zakonik XII plošč stavi umobolnega pod skrbništvo njegovih agnatov in gentilov (lat. *curatorfuriosi*). Kadar ni bilo takega zakonitega skrbnika, ga je postavil pretor, ni pa ga mogel določiti skrbljenčev oče v svoji oporoki. Dokler je umobolni bolan, je poslovno popolnoma

nesposoben. Kadar pa ima duševno bolni svetle trenutke, je zopet sam poslovno sposoben in more vsaj po Justinijanovem pravu napraviti tudi veljavno oporoko. Različne telesne bolezni in pomanjkljivosti so stranke ovirale pri nekateri pravnih poslih. Tako nemi in gluhi niso mogli sklepati stipulacij in po klasičnem pravu ne delati oporok, medtem ko Justinijan dovoljuje, da gluhonemi, ki je postal tak šele po rojstvu, svojo oporoko napiše lastnoročno (Korošec 1987, 107–108).

Danes je duševna bolezen lahko vzrok za odvzem poslovne sposobnosti, več o tem pa v podpoglavju 4.1.

2.3.4 Omejitve zaradi zapravljivosti

Zakonik XII plošč je tudi zapravljevca (lat. *prodigus*) postavil pod skrbništvo njegovih agnatov, vendar je bil tu potreben preklic, ki ga je opravil pretor. V Pavlovih Sentencah je ohranjeno nekoliko poškodovano besedilo pretorjevega preklica. Iz njega je razvidno, da pretor svoj poklic opira na to, da zapravljivec s svojo nemarnostjo razmetava premoženje, ki ga je intestatno podedoval od očeta in deda, ter svojce tako spravlja v pomanjkanje. V praksi je pretor prekliceval tudi tiste, ki so zapravljali po očetu oporočno podedovano premoženje. Praksa cesarske dobe je končno uporabljala preklic zoper zapravljevce, ki so zapravljali katero koli svoje imetje (Korošec 1987, 108).

Preklicani zapravljivec ni smel več sklepati tistih pravnih poslov, ki so bili zanj kot gospodarja in državljana najbolj značilni. Sodelovati ni mogel pri mancipaciji, ne napraviti mancipacijske (libralne) oporoke ali se zavezati kot dolžnik. V klasični dobi je bil preklicani zapravljivec v podobnem pravnem položaju kakor starejše nedorasle osebe (lat. *impuberesmaiores*). Zapravljivec je mogel s stipulacijo pridobivati terjatve, novacijo je lahko sklenil le, če si je z njo izboljšal položaj. Ni pa mogel ničesar tradirati in se tudi ni mogel zavezati s stipulacijo, pač pa je mogel nastopiti dediščino in tako prevzeti dolgove. Ker so ženske imele svoje varuhe, so skrbništvo za preklicane zapravljevce dejansko uporabljali samo za moške (Korošec 1987, 108).

Po Justinijanovem pravu so bili poslovno popolnoma nesposobni otroci in umobolni, omejeno sposobni so bili starejši nedorasli, zapravljevci in dorasli nedoletniki, ki so imeli skrbnika. Ostali pa so bili popolnoma poslovno sposobni (Korošec 1987, 108).

Danes razlogi za odvzem poslovne sposobnosti niso navedeni taksativno, temveč primeroma, kar pomeni, da med razloge za odvzem poslovne sposobnosti poleg duševne zaostalosti, duševne bolezni in odvisnosti od alkohola in drog spadajo tudi drugi. Mednje je mogoče uvrstiti tudi značajске napake kot npr. zapravljevost (Sodstvo Republike Slovenije 2003).

2.4 Poslovna sposobnost kot del opravilne sposobnosti

Opravilna sposobnost je sposobnost osebe, da podaja izjave volje, za katere pravni red določa, naj bi se glede na značilnosti (npr. starost, zrelost in psihično zdravje fizičnih oseb) zavedala njihovih pravnih učinkov, zato ti učinki nastopijo (Jerovšek in Kovač 2010). Je eden elementov, ki morajo biti podani, če želi oseba imeti lastnost stranke v pravnem, nepravdnem ali upravnem postopku, poleg sposobnosti biti stranka in stvarne legitimacije. Procesna sposobnost tako predpostavlja obstoj pravne sposobnosti, pomeni pa sposobnost samostojno nastopati in opravljati dejanja v postopku. Procesna sposobnost je vezana na poslovno sposobnost (Jerovšek in Kovač 2010). Pravne osebe ne morejo same opravljati dejanj v postopkih, saj same nimajo procesne sposobnosti, ko je nimajo niti državni organi, poslovne enote kakšne organizacije ali skupnosti. Takšno sposobnost ima v upravnem postopku stranka, ki je popolnoma poslovno sposobna (Androjna in Kerševan 2006). Poslovna sposobnost je lahko popolna ali delna, kar je značilno tudi za procesno sposobnost.

2.5 Deliktna sposobnost

Deliktno niso sposobni ne otroci ne umobolni. Po rimskem pravu so bile osebe, ki so bile omejeno poslovno sposobne, deliktno sposobne, če so v konkretnem primeru mogle spoznati, da njihovo ravnanje ni pravilno. Preklicani zapravljlivec je bil deliktno popolnoma sposoben (Korošec 1987, 108).

Danes so deliktno sposobni tisti, ki so sposobni prevzeti odgovornost za posledice, ki nastanejo s prepovedanim dejanjem. Mladoletniki od 14 let naprej so deliktno sposobni oziroma odgovarjajo po splošnih pravilih odgovornosti za škodo. Otrok po dopolnjenem 7. letu starosti pa odgovarja, če je bil ob povzročitvi škode razsoden (Pravnica 2011).

3 OBLIKE ZASVOJENOSTI

Ljudje so lahko zasvojeni z različnimi stvarmi, ki se delijo glede na kemični in nekemični izvor. Kemični izvor imajo alkohol, cigarete in droge, nekemičnega pa internet, mobilni telefon, igre na srečo, šport, televizija ipd. V nalogi se osredotočimo na substance kemičnega izvora, tj. droge in alkohol, ker njihovo prekomerno uživanje povzroča duševno obolenje, ki lahko privede do odvzema poslovne sposobnosti. Že v Rimu se je lahko poslovna sposobnost odvzela zaradi zasvojenosti z zapravljujostjo, tudi danes pa se lahko odvzame zaradi različnih oblik odvisnosti. V zaključni projektni nalogi se v nadaljevanju osredotočimo na odvzem poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola in drog.

3.1 Alkohol

Alkohol je zelo razširjena psihoaktivna substanca, ki deluje na živčni sistem ter pri uživanju alkoholnih pijač povzroča opijanje. V manjših količinah daje občutek prijetnega razpoloženja in sproščenosti, razpoloženje pa se zelo spremeni, če se koncentracija alkohola v krvi poveča, saj lahko pride do tesnobe in depresije. Alkohol je najbolj množično sredstvo za omamljanje. Ljudje so ga uporabljali že v preteklosti, pa tudi danes ga nekateri uporabljajo, da se sprostijo, drugi pijejo, da pozabijo na svoje težave ali pa da so bolj družabni in veseli. Če je pitje alkohola občasno in zmerno, ni nič narobe, saj je v majhnih količinah celo priporočljivo. Z dolgotrajnejšim pitjem alkohola pa lahko pride do odvisnosti, tako telesne kot fizične. Z razvojem odvisnosti se razvija tudi človekovo propadanje na vseh razsežnostih. Abstinenčni sindrom se pojavi pri telesno odvisnem alkoholiku, če mu v telesu zmanjka alkohola. Pojavijo se naslednji simptomi: tresenje, nemir, razdražljivost, glavobol, slabost, bruhanje, prebavne motnje, pobitost in tudi težje duševne motnje (Lorber 2009).

Uživanje alkohola globalno pomembno prispeva k pojavnosti kroničnih bolezni, poškodb in nasilja ter je eden glavnih preprečljivih dejavnikov tveganja. Stanje uživalca alkohola je odvisno od povprečne količine popitega alkohola, ki presega mejo manj tveganega pitja (čezmerno pitje alkohola), kot tudi od vzorca pitja, predvsem od epizod visoko tveganega opijanja, ko se ob eni priložnosti popije večja količina alkohola. Posledice dalj časa trajajočega čezmernega uživanja alkohola so različne kronične bolezni (npr. ciroza jeter, rak), visoko tvegano opijanje pa je v večji meri povezano s kratkoročnimi posledicami, predvsem s poškodbami. Človek v opitem stanju s povzročitvijo prometnih nezgod ali nasilja ter z negativnim vplivom na sodelavce, sorodnike, prijatelje in tujce predstavlja tveganje tudi za druge ljudi. Alkohol je eden glavnih dejavnikov tveganja za nasilje v družini, žrtve pa so pogosto tudi otroci. Na razvoj otroka lahko vpliva tudi pitje alkohola matere med nosečnostjo ali dojenjem. Posledice tveganega in škodljivega uživanja alkohola nosi celotna družba zaradi stroškov v zdravstvu, kazenskem sodstvu, prometnem sektorju in socialnem varstvu ter zaradi zmanjšane ali izgubljene delovne produktivnosti zaradi bolezni ali smrti (Zdravniški vestnik 2012).

V evropski regiji Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) je delež umrljivosti zaradi alkohola in izgubljenih zdravih let življenja največji, tukaj pa je zabeležena tudi največja poraba alkohola na prebivalca na svetu. Slovenija se po podatkih SZO po skupni registrirani in neregistrirani porabi alkohola na prebivalca uvršča na peto mesto med državami članicami EU, in sicer za Češko, Madžarsko, Estonijo in Romunijo. Slovenija je tudi nad povprečjem držav članic EU po starostno standardizirani stopnji umrljivosti zaradi izbranih, alkoholu pripisljivih vzrokov. Po umrljivosti zaradi alkohola in po številu izgubljenih zdravih let življenja na 100.000 prebivalcev zaradi ciroz jeter, ki je v veliki meri posledica tveganega in škodljivega uživanja alkohola (uživanje alkohola, ki bo verjetno sčasoma privedlo do zdravstvenih ali drugih škodljivih posledic, in uživanje alkohola, ki je že privedlo do zdravstvenih posledic), pa se uvršča na tretje mesto, takoj za Madžarsko in Romunijo (Zdravniški vestnik 2012).

Nad povprečje držav članic EU se uvrščajo vse slovenske regije, kar je med drugim tudi posledica zelo velike dostopnosti alkoholnih pijač v Sloveniji. Slovenija je namreč vinorodna dežela, prisotno pa je tudi dolgoletno izročilo pridelovanja piva in žganja. V Sloveniji je problem tudi obsežna neregistrirana poraba alkohola iz domače proizvodnje. Tudi okolje v Sloveniji je zelo naklonjeno pitju alkohola in opijanju, dodatno pa k temu spodbujajo še stališča in navade ljudi. Javnost je slabo ozaveščena o negativnih učinkih alkohola na zdravje, zato je treba oblikovati bolj odgovoren odnos do alkohola v družbi z ozaveščanjem splošne javnosti in političnih odločevalcev o tveganjih, povezanih z uživanjem alkohola. Potrebni so koristni in učinkoviti ukrepi za zmanjševanje bremena z alkoholom in njemu povezanih posledic ter ustvariti okolje, ki bo ljudem olajšalo odločitev za zdrav življenjski slog, in predvsem zmanjšati dostopnost alkoholnih pijač. Pomembno je tudi zgodnje odkrivanje tveganega in škodljivega uživanja alkohola, saj osebe, ki še niso zasvojene, lahko ob primerni spodbudi in podpori lažje spremenijo pivske navade kot že zasvojene osebe. Pomembna je predvsem vzgoja otrok in mladih za sprejemanje zdravih odločitev. Z varovalnimi dejavniki in programi lahko vplivamo na zmanjševanje pitja med mladimi in s tem na mladostnikovo zaznavanje razširjenosti in sprejemljivosti pitja med vrstniki (Zdravniški vestnik 2012).

Breme alkoholu pripisljivih posledic izhaja iz socialno-ekonomskih neenakosti, po drugi strani pa alkohol dodatno prispeva tudi k neenakostim v zdravju. Tuje raziskave kažejo, da je alkoholu pripisljivo breme bolezni večje pri moških kot pri ženskah, čeprav so ženske bolj občutljive na posledice pitja. Moški namreč pijejo več alkohola kot ženske in ga tudi pogosteje uživajo na tvegan način. Jasne razlike v posledicah tveganega in škodljivega uživanja alkohola so tudi med socialno-ekonomskimi sloji prebivalstva, saj so te pogostejše med pripadniki nižjega socialno-ekonomskega sloja (Zdravniški vestnik 2012).

Sindrom odvisnosti od alkohola povzroča spremembe osebnosti. Za osebo, ki je odvisna od alkohola so značilne spremembe vrednostnega sistema, zožitev interesov, razvoj drugačnih, odvisnosti prilagojenih norm, čustvena otopelost, osiromašenje želja in neodgovorno vedenje.

Pravo tako odvisnost od alkohola povzroča družbene spremembe. Pri osebi, ki je odvisna od alkohola pride do negativnih sprememb družinskih odnosov, med katerimi so najpogostejše: partnerske in družinske težave, fizično, psihično in spolno nasilje, vedenjske in učne težave otrok, poškodbe, idr. Poslabša se delovna sposobnost, ki jo spremljajo druge težave v službi, npr.: malomarnost, zaostajanje, zamujanje. Za osebo so značilne tudi druge oblike neustreznega vedenja, kot npr. vožnja pod vplivom alkohola, kršitve prometnih predpisov, pa tudi opustitev hobijev ter izguba socialnih stikov. Odvisnost od alkohola pa povzroča tudi ekonomske posledice. Odvisnost spremlja neracionalno trošenje denarja za alkoholne pijače, stroški, ki nastanejo zaradi pogostejšega obolevanja in daljšega okrevanja, invalidnosti, zdravljenja, delovnih in prometnih nesreč. Ne nazadnje pa odvisnost od alkohola seveda povzroča zdravstvene posledice in negativno vpliva na telesno in duševno zdravje, povzroča okvare možganov ali organskih sistemov in duševne motnje (Psihiatrična bolnišnica Idrija 2013).

Zaradi posledic zlorabe alkohola, ki dobijo epilog v bolezni ali samomoru, pri nas umre 400 do 500 ljudi na leto. Alkohol zakrivi vsako tretjo nesrečo, ki se konča s smrtnim izidom, družinam pa povzroča neizmerne stiske pa tudi družbi izdaja nepredstavljivo visok račun (Delo 2013).

Alkohol je namreč, kot opozarjajo v sektorju za krepitev zdravja in zdrav življenjski slog pri Ministrstvu za zdravje, najpogostejša in najbolj zlorabljena droga v našem družbeno-kulturnem okolju. Nabor težav, ekonomskih, zdravstvenih in socialnih, ki jih velja pripisati nenadzorovanemu oziroma čezmernemu pitju alkohola, je resnično velik in zahteva korenito in celovito ukrepanje. Na ravni posameznika in družbe (Delo 2013).

Alkohol je edina psihoaktivna substanca, ki v primerjavi s tobakom in prepovedanimi drogami, še ni ustrezno regulirana. In to kljub temu, da je na stari celini glavni krivec za prezgodnje umiranje mladih in da mu je mogoče pripisati krivdo za skoraj deset odstotkov resnih bolezni, ki zahtevajo davek v višini približno 125 milijard evrov na leto (Delo 2013).

V Sloveniji prevladuje izrazito toleranten odnos do alkohola. Družba klima in okolje sta njegovemu pitju naklonjena in ga spodbujata, dostopnost alkoholnih pijač je velika, saj so poceni, ozaveščenost javnosti in politike o tej problematiki pa je slaba. Vse to vpliva na veliko količino popitega alkohola (Delo 2013).

Podatki kažejo, da sta čezmerno pitje alkohola in opijanje v Sloveniji pomembna javnozdravstvena problema. Alkohol je že pila večina polnoletnih prebivalcev Slovenije, le pet odstotkov je popolnih abstinentov, ki ga še nikoli niso pokusili. Okoli 11 odstotkov ali več kot 200.000 odraslih Slovencev, vsak peti moški in vsaka petindvajseta ženska, pa je že odvisnih od njega. Bolezenska odvisnost od alkohola negativno vpliva nanje in na njihove svojce (Delo 2013).

Med čezmernimi pivci alkohola izstopajo moški, stari od 40 do 54 let, s poklicno izobrazbo iz srednjega in najnižjega družbeno-ekonomskega sloja ter iz vaškega okolja, pretežno iz vzhodne Slovenije. Kot poudarja Vesna Kerstin Petrič, ki na Ministrstvu za zdravje vodi sektor za krepitev zdravja kroničnih nenalezljivih bolezni in stanj, število hospitalizacij sicer upada, a so bolniki v bolnišnico sprejeti s čedalje hujšimi oblikami odvisnosti in tudi zdravstveno bolj prizadeti. Vse manj alkoholikov se odloča za zdravljenje v zgodnejših fazah odvisnosti. Z zdravljenjem odlašajo, dokler ne postane nujno – zaradi telesnih vzrokov ali ekonomske ogroženosti oziroma grožnje z izgubo zaposlitve (Delo 2013).

Alkoholik je bolnik. Le redko kateri lahko brez pomoči opusti alkohol, doma uredi odnose in zdravo zaživi, čeprav se mnogi globoko v sebi zavedajo, kako je z njimi. Zaradi tega trpijo in jih je sram in strah, kako bo šlo naprej, vendar tega drugim ne morejo priznati. Če gre za resno škodo zaradi pitja ali za druge znake alkoholizma, je po navadi potrebno zdravljenje. Prenehanje pitja je le prvi korak na poti k rešitvi, a to še ne pomeni zdravljenje. Odločitev za zdravljenje je za alkoholika težka. Do nje po navadi pride le ob izjemno hudi stiski, ki jo najlažje povzroči trdna odločitev domačih, da ga bodo zapustili, če se ne bo odločil za to pot. Včasih je za to odločitev dovolj tudi trdna odločitev nadrejenega v službi, da bo izgubil zaposlitev, če se ne bo zdravil. Včasih je lahko ustrezna beseda prijatelja ali dobrega sodelavca tista spodbuda, da se alkoholik odloči za rešitev. Najslabše pa je, da si vsi zatiskajo oči in nihče nič ne ukrene. Alkoholik se sam skoraj ne more odločiti, če ni na nek način prisiljen v zdravljenje (Brez alkohola 2012).

Če se alkoholik odloči za zdravljenje, gre lahko z napotnico osebnega zdravnika, pa tudi brez nje, sam k strokovnjaku – alkoholologu. Še boljše je, če gre skupaj s partnerjem, svojcem, prijateljem ali sodelavcem. Druga možnost za zdravljenje alkoholizma je vključitev v skupine anonimnih alkoholikov. Poleg tega pa obstaja ponekod še nekaj drugih skupin za samopomoč ali društev, kjer alkoholik in njegovi svojci lahko dobijo pomoč. V vsakem primeru pa zdravljenje traja mesece, leta, tako da alkoholik in njegov partner uredita sebe, svoje odnose in se naučita živeti v veselju in zadovoljstvu brez alkohola. Zaradi spoznanja, da je alkoholizem trpljenje tako za alkoholika kot za njegove bližnje, se sedaj vse več usmerjamo v preprečevanje alkoholizma (Brez alkohola 2012).

3.2 Droge

Droga je snov, ki vpliva na spremembo našega vedenja, mišljenja in počutja. Ljudje so se z drogami srečevali in jih uporabljali za različne namene že v zgodovini. V nekaterih kulturnih in družbenih okoljih so še danes del običajev posameznih skupnosti. O prepovedanih drogah se veliko govori, premalo pa se zavedamo, kako so nekateri posamezniki uspeli v našo družbo pripeljati tako veliko nevarnih substanc, zaradi katerih danes lahko govorimo o pravi epidemiji in so danes prepovedane droge splošen družbeni problem. Reševanje takega problema, kot so prepovedane droge, zahteva poglobljen pristop, saj ne smemo prezreti

pravice posameznikov, da s seboj počnejo, kar želijo. Njihova pravica se konča v trenutku, ko s svojim ravnanjem posežejo v pravico drugih, kar se pri drogah lahko zgodi zelo hitro, na posreden ali neposreden način. Država pa mora vsem zagotavljati enake pravice. Ljudje uporabljajo droge za beg pred vsakdanjimi težavami, ta beg pa s seboj prinese še večje težave s samim seboj in s svojim okoljem. Človek tako zaide v začarani krog odvisnosti. Človek z omamo izgubi vsakršno voljo do dejavnega življenja, povzroči mu vrsto telesnih, duševnih in družbenih težav. Odvisnik se tako še naprej drogira in neprestano beži pred vedno novimi težavami (Golob, Burger in Faletič 2006).

Sodobni človek je poln znanja, čustveno pa ostaja enak človeku iz pradavnine. Droge so stare toliko kot človek. Človek je od nekdaj potreboval vsaj občasno omamo, da je ubežal svojim težavam. Tako si je našel primerno drogo in si blažil težavnost svojega življenja (Golob, Burger in Faletič 2006).

Odvisnost od drog pa je kljub vsemu bolezen oziroma duševna in vedenjska motnja. Z vključevanjem Slovenije v mednarodne gospodarske, politične, kulturne in druge tokove so tegobe, povezane z drogami, vedno bolj navzoče tudi pri nas. Število uživalcev drog tudi pri nas narašča. Po mnogih nevidnih kanalih se skozi naš prostor širijo lovke svetovne trgovine z njimi in vedno pogosteje slišimo ali beremo, kako se v te tokove vključujejo tudi naši državljani (Golob, Burger in Faletič 2006).

Narava delovanja droge je takšna, da iz prvega užitja in njenega učinka nastane potreba po ponovnem užitju, s tem pa vedno večja odvisnost, ki jo je izredno težko prekiniti. Človeka onesposobi za normalno opravljanje vsakodnevnih dolžnosti in je zato vedno manj samostojen. Vpliva na njegovo osebnost, na sposobnost objektivnega vrednotenja, na sposobnost zaznavanja oseb in stvari okrog sebe, predvsem pa na sposobnost ocenjevanja posledic njegovega ravnanja. To pogosto privede do raznih psihičnih težav in bolezni. V sistemu socialnega varstva se uživanje drog obravnava kot eno izmed mnogih vedenjskih oblik, ki lahko vodijo v zmanjšanje stopnje socialne vključenosti uživalca drog ali njegovih bližnjih. Vsi koraki in z njimi težave, povezane z zlorabo prepovedanih drog, privedejo do širših družbenih neugodnosti kot na primer revščine, pomanjkanja, brezposelnosti, brezdomstva in izključitve iz družbe. Dolgoročno lahko ocenjujemo, da problematika prepovedanih drog v slovenskem prostoru narašča. To je razvidno tako iz rezultatov številnih raziskav in analiz kot tudi iz podatkov, s katerimi razpolaga policija. Vzroke za takšno stanje je mogoče iskati tako na področju povečanega povpraševanja po prepovedanih drogah kakor tudi povečane ponudbe drog na slovenskem tržišču (Golob, Burger in Faletič 2006).

Kanabis je najbolj razširjena droga, ki v glavnem vpliva na razpoloženje, zavest in spomin, njegov vpliv pa je odvisen od zaužite količine in načina, kako je bil zaužit. Poleg učinka zadovoljstva prinaša mir in sprostitvev, zaradi česar ga v nekaterih državah predpisujejo v zdravstvene namene. Istočasno pa lahko zmanjša sposobnost koncentracije, pomnjenja in

previdnosti. Telesno ni zelo škodljiv in ne pride do usodnih prevelikih odmerkov ter redko do telesne odvisnosti (Golob, Burger in Faletič 2006).

Kokain je polsintetični alkaloid v obliki belega prahu in je v tej obliki najbolj razširjen. Je grenkega okusa in deluje kot stimulans na centralno živčni sistem, obenem pa je tudi zaviralec apetita. Prah se absorbira s snifanjem, stopljen v vodi, lahko pa se ga tudi injicira. Ker povzroča tudi omrtvičenje, se v medicini v določenih primerih uporablja kot lokalni anestetik. Kokain kot močno poživilo vpliva na dvig energije in samozavesti, evforično razpoloženje in celo potencira sposobnost analitičnega mišljenja (Društvo Stigma b. l.).

Ekstazi, ki ga zaradi njegovih učinkov imenujejo tudi plesna droga, je stimulatívna sintetična droga, ki jo mladi pogosto uživajo na rejvih. Tablete ekstazija so različnih oblik, velikosti in barv, z različno vsebnostjo aktivne učinkovine. Tablete pogosto vsebujejo različne sintetične droge, lahko pa so narejene iz mešanice različnih drog, kot sta metamfetamin in ketamin. Smrtni primeri uporabe ekstazija so redki, mogoča pa je nenavadna reakcija, še posebej, če se ga meša z drugimi drogami, na primer z alkoholom (Ustanova odsev se sliši 2005).

Heroin po klasifikaciji analgetikov za lajšanje hudih bolečin spada v skupino opiatov. Povzroči upočasnitev srčnega utripa, dihanja in prebavnega trakta, oslabi telesno motoriko, zoži zenice in povzroča zaspanost. Značilen učinek heroína, ki ga imenujemo tudi »flash«, se sproži v nekaj minutah po zaužitju. Telo preplavi občutek fizične toplote, samozavesti in popolnega obvladovanja okolja. Tem kratkim trenutkom sledi stanje odmaknjene, dremave sprostitve. Nekateri se na heroin odzovejo tudi negativno, z občutki strahu, slabosti in depresije (Drogart 2013).

Hlapila ali sredstva za vdihavanje zajemajo pline in topila v lepilih, barvilih, lakih, razredčilih ali bencinu. Način uživanja je vdihavanje hlapov, učinek je takojšen in podoben opitosti z alkoholom, traja pa približno 30 minut. Pri zastrupitvi so možne poškodbe možganov, ledvic, jeter, kostnega mozga in želodca. Razvijeta se telesna in duševna odvisnost. Telesna in duševna odvisnost se kaže tako, da uporabnik po dolgotrajnejši uporabi določene droge ne more več normalno živeti brez nje. Zelo hrepeni po njej, veliko časa porabi za iskanje le-te, opušta druge aktivnosti, ki jih je prej počel, pojavljajo pa se tudi telesne motnje, če droge ne vzame (E-tom 2013).

Pomirjevala in uspavala imajo skupno lastnost, da povzročajo določene stopnje zaspanosti, pomirjenja ali prijetne sprostitve. Večino teh zdravil dobimo predpisane na recept pri zdravniku in so v obliki tablet ali praškov. Najpogostejši vzrok nenamerne zastrupitve je istočasno uživanje alkohola in pomirjeval. Posledice takega vedenja so lahko različne: pride tudi do možganskih okvar in dolgotrajne kome. Nekatera pomirjevala in uspavala povzročajo zelo težko telesno in duševno odvisnost (E-tom 2013).

V skupino LSD in drugi halucinogeni sodijo sintetični LSD, meskalin (snov se nahaja v posebnem kaktusu), psilocibin (snov se nahaja v posebnih gobicah) in določene druge rastlinske izvlečke ali sintetične snovi. LSD je brez okusa in vonja, zaužije se v obliki majhne tabletki, kot vodotopen prašek, ali pa je nakapan na pivniku skozi usta. Učinek traja več ur, odvisno od zaužite doze in z vrhom po dveh do treh urah. Kratkotrajni učinki so razširjene zenice, pospešen srčni utrip, zvišan krvni pritisk in slabost. Te snovi sprožijo določene psihične učinke kot npr. doživetja onostranstva, halucinacije in motnje razpoloženja. Včasih postane doživljanje pod vplivom teh drog zastrašujoče zaradi neprijetnih halucinacij (»badtrip«), pride pa tudi lahko do zapoznelega učinka (»flash back«), ki se lahko pojavi tudi nekaj dni po zaužitju. Pri predoziranju zanesljive telesne posledice niso znane, povzročajo pa duševno odvisnost (E-tom 2013).

Zakonodaja in politika do drog v državi sta pogojeni po eni strani z mednarodnim pravnim sistemom na tem področju, po drugi strani pa sta odvisni tudi od številnih spremenljivk, kot so razširjenost uporabe drog, politične prioritete in finančne zmožnosti, dostopnost različnih storitev pomoči, družbena zaznava tega pojava in ne nazadnje zemljepisna lega posamezne države. Temeljna zakonodaja na področju prepovedanih drog je bila pripravljena znotraj Organizacije združenih narodov. Podpisnice konvencij Organizacije združenih narodov na področju drog so skorajda vse države, kar pomeni, da je med njimi dosežena velika stopnja soglasja o tem, da so droge kompleksen in globalen problem, ki ga je potrebno reševati skupaj, usklajeno, celovito in na vseh ravneh (Preventivna platforma 2013).

V letih 1999 in 2000, so bili v Sloveniji sprejeti trije temeljni zakoni na področju prepovedanih drog. Ti zakoni so: Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD), Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD) in Zakon o predhodnih sestavinah za prepovedane droge - ta zakon so leta 2007 nadomestile tri uredbe EU, ki pokrivajo področje predhodnih sestavin (Preventivna platforma 2013).

ZPUPD v osnovi določa ukrepe in dejavnosti, ki naj prispevajo k zmanjševanju povpraševanja po drogah. Med te ukrepe in dejavnosti sodijo različne informativne kampanje in preventivni programi, zdravstvene in socialne dejavnosti, programi zmanjševanja škode ter aktivnosti povezane s spremljanjem in analizo problematike uporabe drog (Preventivna platforma 2013).

Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD, Uradni list RS, št. 98/1999) določa ukrepe za preprečevanje uporabe prepovedanih drog in obravnavo uživalcev prepovedanih drog. Država skrbi za preprečevanje in zmanjševanje uporabe prepovedanih drog z ukrepi na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva, socialnega varstva in na drugih področjih. Za uresničevanje nalog iz prejšnjega odstavka Državni zbor Republike Slovenije na predlog

Vlade Republike Slovenije sprejme nacionalni program preprečevanja in zmanjševanja uporabe prepovedanih drog (v nadaljnjem besedilu: nacionalni program), ki določa strategijo preprečevanja, zdravljenja ter reševanja socialne problematike, povezane z uživanjem prepovedanih drog. Ukrepi na področju zdravstvenega in socialnega varstva zajemajo programe zdravstvenih in socialno varstvenih storitev, predvsem storitve preventive, zdravljenja ter programe za reševanje socialne problematike, povezane z uživanjem prepovedanih drog (ZPUPD, 3. člen).

Preprečevanje uporabe prepovedanih drog po tem zakonu vključuje informativne, izobraževalne in vzgojne dejavnosti, programe promocije zdravja in druge dejavnosti, ki dvigujejo kvaliteto življenja in zmanjšujejo uporabo prepovedanih drog in s tem škodljive posledice uživanja prepovedanih drog. Vrste preventivnih programov v skladu z nacionalnim programom na posameznih področjih določijo: minister, pristojen za zdravstvo, minister, pristojen za socialno varstvo, minister, pristojen za šolstvo in šport, minister, pristojen za notranje zadeve, minister, pristojen za pravosodje in minister, pristojen za obrambo. Za spremljanje in koordinacijo preprečevanja uživanja prepovedanih drog na lokalni ravni in za izvajanje preventivnih ukrepov za preprečevanje uporabe prepovedanih drog, občine lahko ustanovijo lokalne akcijske skupine (ZPUPD, 6. člen).

Socialno-varstvene storitve, namenjene preprečevanju in odpravljanju socialnih stisk in težav, povezanih z uživanjem prepovedanih drog, ki se izvajajo v okviru javne službe, so zlasti socialna preventiva, prva socialna pomoč, osebna pomoč in pomoč družini (ZPUPD, 10. člen).

Programi reševanja socialne problematike, povezane z uživanjem prepovedanih drog, ki se izvajajo izven okvira javne službe, so strokovno opredeljene celote socialno-varstvenih strokovnih ravnanj, namenjene posamezniku, družinam in skupinam prebivalstva pri odpravljanju socialnih stisk in težav, povezanih z uživanjem prepovedanih drog. Za programe reševanja socialne problematike, povezane z uživanjem prepovedanih drog, ki se izvajajo izven okvira javne službe, se lahko štejejo tudi organizirane oblike medsebojne pomoči uživalcev prepovedanih drog, njihovih bližnjih ali drugih zainteresiranih oseb (ZPUPD, 11. člen).

Nevladne organizacije po tem zakonu izvajajo z nacionalnim programom usklajene dejavnosti ter dopolnjujejo dejavnosti javne službe na področju preprečevanja in obravnave odvisnosti od prepovedanih drog. Zajemajo vzgojno-izobraževalne aktivnosti, preventivne dejavnosti, programe zmanjševanja škode, programe vzpostavljanja, vzdrževanja abstinence, socialne rehabilitacije in reintegracije ter druge oblike obravnave uživalcev prepovedanih drog in njihovih bližnjih (ZPUPD, 13. člen).

Spremljanje uživanja prepovedanih drog poteka v obliki zbiranja, urejanja, obdelovanja in posredovanja informacij o prepovedanih drogah, uživalcih prepovedanih drog ter posledicah

uporabe prepovedanih drog z namenom zagotavljanja nacionalne informacijske mreže in medresorsko usklajenega zbiranja podatkov ter izmenjave informacij na nacionalni in mednarodni ravni (ZPUPD, 15. člen).

Zloraba drog se običajno povezuje z mladimi, vendar pri tovrstnih težavah ni starostnih omejitev. Tako kot mlajši, lahko prepovedane droge uporabljajo tudi starejši. Čeprav je uporaba prepovedanih drog za to skupino manj običajna, pa se razširjenost tega pojava povečuje (Večer 2009).

Ob razpravi na novinarski konferenci v Slovenj Gradcu o prepovedanih drogah je zdravnica Vesna Kerstin Petrič izpostavila problem pomanjkanja celovite alkoholne politike oziroma strategije v Sloveniji, čeprav obstaja veliko preventivnih in drugih programov za to področje, zanje pa denar namenja tudi država. Petričeva je ob tem izpostavila kompleksnost problema drog in povezave, ki jih ugotavljajo med uživanjem alkohola in uživanjem prepovedanih drog (Primorske novice 2013).

Trendi na področju uživanja prepovedanih drog med drugim kažejo, da se število uporabnikov heroina v Sloveniji po padcu v zadnjih letih spet počasi povečuje, sicer pa je vključenost tovrstnih odvisnikov v programe zdravljenja razmeroma visoko, je povedal direktor Zavoda za zdravstveno varstvo Koper Milan Krek. Trendi kažejo tudi na vse več odvisnikov od zdravil, staranje populacije odvisnih od drog in povečevanje števila odvisnikov, ki se soočajo s socialnimi problemi (Primorske novice 2013).

Krek je izpostavil tudi velik problem sintetičnih drog, ki jih je vse več v Sloveniji in tudi drugod po Evropi in so nepoznane. Izkušnje iz prakse glede novih drog je predstavila Anja Mihevc iz združenja DrogArt. Povedala je, da pojav novih sintetičnih drog zaznavajo od leta 2009, povezan pa je s pomanjkanjem ekstazija (Primorske novice 2013).

Nove sintetične droge so mladim všečne, so cenovno dostopne in imajo podobne učinke kot ekstazi. Uporabljajo jih predvsem mladi, ki preizkušajo droge, in ne toliko izkušeni uživalci drog. Ob tem je Mihevčeva izpostavila previdnost pri ukrepanju, da se mladim uporabnikom ne bi naredilo preveč škode. Problematično je po njenem to, da je sintetičnih drog vsak dan več in da je treba stalno slediti trendom na tem področju (Primorske novice 2013).

Lani je bilo zaznanih več kot 70 novih sintetičnih drog, je dejal Krek, ki ob tem pravi, da se morajo terapeuti na področju odvisnosti od drog zelo hitro prilagajati. K reševanju problematike pa naj bi v prihodnje poleg pomembnega dela nevladnih organizacij na terenu prispeval tudi novi Nacionalni program na področju drog za obdobje 2013-2020, ki ga je v obliki predloga na kratko predstavil Jože Hren z ministrstva za zdravje. Glavni poudarek programa je namenjen celovitemu in uravnoteženemu nadaljnjemu razvoju vseh ukrepov, programov in aktivnosti, ki prispevajo k reševanju problematike prepovedanih drog v Sloveniji (Primorske novice 2013).

4 ODVZEM POSLOVNE SPOSOBNOSTI V POVEZAVI Z ZASVOJENOSTJO

V nadaljevanju je podrobneje predstavljen postopek odvzema poslovne sposobnosti v povezavi z zasvojenostjo, o čemer odloča sodišče v nepravdnem postopku.

4.1 Razlogi za odvzem poslovne sposobnosti

Namen odvzema poslovne sposobnosti je zaščita pravic in koristi posameznika, ki ni sposoben ščititi svojih osebnih ali premoženjskih koristi (CSD Maribor 2013). Delno ali popolno se lahko poslovno sposobnost odvzame osebi, ki ima duševno bolezen, je duševno zaostala, odvisna od alkohola ali drog ali iz kakršnega koli drugega razloga, ki vpliva na psihofizično stanje osebe, saj taka oseba ni sposobna skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi (ZNP, 44. člen).

Razlog za začetek postopka odvzema poslovne sposobnosti je resna ogroženost posameznikove osebne varnosti, tj. objektivne življenjske okoliščine in zdravja, ali pa resna ogroženost njegove materialne pravne varnosti v smislu upravljanja in ravnanja s premoženjem ter poravnavanja finančnih obveznosti (CSD Maribor 2013).

4.2 Postopek odvzema poslovne sposobnosti

Predlog za oceno poslovne sposobnosti lahko poda javni tožilec, zakonec ali zunajzakonski partner, sorodnik v ravni črti, sorodnik v stranski črti do drugega kolena, center za socialno delo, predlog za uvedbo postopka pa lahko vloži tudi oseba, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga (ZNP, 45. člen).

Sodišče začne postopek za odvzem poslovne sposobnosti na predlog zgoraj navedenih upravičencev, lahko pa ga začne tudi samo sodišče po uradni dolžnosti, če izve za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljeni razlog, zaradi katerega je treba določeni osebi odvzeti poslovno sposobnost (CSD Maribor 2013). Zakon določa še, da mora sodišče o začetem postopku obvestiti center za socialno delo, ki ima položaj udeleženca (ZNP, 46. člen).

Sposobnost se domneva, nesposobnost pa je treba dokazati. Temu služi postopek za odvzem (in vrnitev) poslovne sposobnosti, ki zavaruje pravice oseb in varnost pravnega prometa. Pri tem je treba upoštevati tudi, da je določene primere mogoče reševati tudi z institutom skrbnika za posebne primere, ne da bi bilo treba odvzeti poslovno sposobnost (ZZZZDR, 211. člen). Več o skrbništvu v podpoglavju 4.3.

Osebo, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost, sodišče zasliši, razen če ugotovi, da bi zaslišanje škodilo njenemu zdravju ali da zaslišanje glede na njeno zdravstveno stanje ni mogoče (ZNP, 47. člen). Sodišče ugotovi, ali obstajajo pogoji za odvzem in kakšna je stopnja voljne prizadetosti (dokazi, zaslišanja prič, mnenja izvedencev). Okoliščine, kot so duševna

bolezen, duševna zaostalost, odvisnost od alkohola ali drog ali drugi razlog, so razlog za odvzem ali omejitev poslovne sposobnosti le, kadar v tolikšni meri vplivajo na človekovo psihofizično stanje, da ta ni sposoben skrbeti zase, za svoje pravice in koristi (CSD Maribor b. l.). Če je uveden postopek zaradi odvisnosti od alkohola ali drog, sodišče odredi, da tako osebo pregleda izvedenec medicinske stroke (ZNP, 48. člen). Sodišče lahko odredi, da se oseba, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost, začasno, vendar najdlje za sedem dni, zadrži v psihiatrični zdravstveni organizaciji, če je to po mnenju zdravnikov nujno potrebno za ugotovitev njenega zdravstvenega stanja. Zoper takšen sklep sodišča je dovoljena pritožba v treh dneh od dneva vročitve sklepa, sodišče druge stopnje pa mora o vloženi pritožbi odločiti v treh dneh (ZNP, 49. člen).

Stopnja odvzema poslovne sposobnosti je odvisna od obsega in intenzivnosti vpliva na voljno sposobnost. Če so izpolnjeni pogoji za odvzem poslovne sposobnosti, sodišče glede na stopnjo ugotovljene sposobnosti osebi odvzame poslovno sposobnost deloma ali v celoti (ZNP, 50. člen). Kadar sodišče odloči o delnem odvzemu poslovne sposobnosti, mora ugotavljati, na katerih področjih življenja in delovanja lahko ta oseba svobodno funkcionira. Sodišče mora pri odločanju o delnem oziroma popolnem odvzemu poslovne sposobnosti skrbno presoditi in pretehtati vse okoliščine primera in razloge za svojo odločitev tudi skrbno utemeljiti (CSD Maribor 2013).

Kadar so izpolnjeni pogoji za delni odvzem poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola in drog, lahko sodišče s sklepom odloži odločitev o delnem odvzemu poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola ali drog, če gre oseba, ki bi ji bilo treba odvzeti poslovno sposobnost, na zdravljenje v ustrezno zdravstveno organizacijo (ZNP, 51. člen).

Zoper sklep o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti sta dovoljeni revizija in obnova postopka (ZNP, 52. člen). Če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila odvzeta poslovna sposobnost, sodišče odloči o delni ali popolni vrnitvi poslovne sposobnosti (ZNP, 54. člen). Če sodišče zavrne predlog za vrnitev poslovne sposobnosti, lahko odloči, da se pred potekom določenega roka, ki ne sme biti daljši kot eno leto, ne more predlagati vrnitve poslovne sposobnosti, če iz rezultata celotnega postopka izhaja, da v določenem roku ni mogoče pričakovati ozdravitve ali znatnega izboljšanja psihofizičnega stanja osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost (ZNP, 55. člen).

Če ima oseba, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost, nepremičnine, sodišče, ki vodi postopek, odredi, da se uvedba postopka in odločba o odvzemu poslovne sposobnosti oziroma o vrnitvi poslovne sposobnosti zaznamujeta v zemljiški knjigi (ZNP, 56. člen). Ko je postopek pravnomočno končan, mora sodišče o tem obvestiti center za socialno delo.

4.3 Pravne posledice odvzema poslovne sposobnosti

Delni ali popolni odvzem poslovne sposobnosti pomeni poseg v posameznikovo osebno stanje, v njegovo temeljno osebno pravico do svobode, saj se ga postavi v položaj mladoletnika, ki še ni dopolnil petnajst let (za katerega pravne posle sklepa njegov zastopnik in njegovo voljo nadomesti skrbnik) oziroma v položaj starejšega mladoletnika od izpolnjenega petnajstega leta starosti do osemnajstega leta (CSD Maribor b. l.).

Oseba, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost, ne more sklepati pravnih poslov, saj ne more voljno izražati poslovne volje in se veljavno zavezovati. Iz tega razloga se ji v primeru odvzema poslovne sposobnosti določi skrbnika (ZZZDR, 209. člen).

Skrbništvo lahko opredelimo kot družbeno varstvo posameznika in je zakonsko opredeljeno v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Skrbništvo delimo na 3 področja:

- skrbništvo nad mladoletnimi (otroci do osemnajstega leta starosti): center za socialno delo postavi skrbnika mladoletni osebi, ki nima staršev ali za katero starši ne skrbijo,
- stalno skrbništvo: center za socialno delo postavi skrbnika osebi, ki ji je delno ali v celoti odvzeta poslovna sposobnost,
- skrbništvo za poseben primer: center za socialno delo postavi skrbnika za določeno vrsto opraviil odsotni osebi, katere prebivališče ni znano in nima zastopnika, neznanemu lastniku premoženja, kadar je potrebno, da nekdo poskrbi za njegovo premoženje, in v drugih primerih, kadar je to nujno potrebno za varstvo pravic in posameznika.

Skrbnik osebe, ki ji je popolnoma odvzeta poslovna sposobnost, ima pravice in dolžnosti skrbnika mladoletnika, ki še ni star petnajst let, skrbnik osebe, ki se ji delno odvzame poslovna sposobnost, pa ima pravice in dolžnosti skrbnika mladoletnika, ki je že star petnajst let. Center za socialno delo pa lahko po potrebi določi, katere posle sme oseba, ki ji je delno odvzeta poslovna sposobnost, opravljati samostojno in brez odobritve (ZZZDR, 208. člen). Center za socialno delo določi tudi skrbnikove dolžnosti in pooblastila. Skrbnik varovančevo premoženje popiše in ga prevzame v upravljanje. Skrbeti mora za varovančevo osebnost in si prizadevati, da se vzroki za odvzem poslovne sposobnosti odpravijo (CSD Maribor 2013).

Če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila poslovna sposobnost v celoti ali delno odvzeta, sodišče ponovno preuči zadevo in odloči glede vrnitve. V primeru vrnitve preneha tudi skrbništvo (ZZZDR, 210. člen). Zakon o matičnem registru (ZMatR, Uradni list RS, št. 37/2003) v 2. in 19. členu določa, da se odvzem ali vrnitev poslovne sposobnosti vpiše v rojstno matično knjigo. To je centralizirana računalniško vodena baza podatkov, ki jo za celo območje Republike Slovenije vodi in vzdržuje ministrstvo, pristojno za upravne notranje zadeve. V 3. členu pa določa, da je za vpis odvzema poslovne sposobnosti v matični register pristojna upravna enota, na območju katere je matično dejstvo nastalo ali se ga mora po določbah tega zakona vpisati v matični register.

5 ANALIZA SODNE PRAKSE

Sodno prakso smo pridobili na portalu Sodstvo Republike Slovenije, in sicer na spletni strani <http://www.sodisce.si>. Našli smo tri sodne odločbe, ki so bile izdane med letoma 2008 in 2011 ter so bile najbolj primerne za to nalogo. Spodnje ugotovitve temeljijo na analizah teh sodnih odločb.

Pri analizi sodne prakse na področju odvzema poslovne sposobnosti (delne ali celotne) smo ugotovili, da je največ sodne prakse v primerih odvzema poslovne sposobnosti zaradi duševne bolezni in duševne zaostalosti. Na področju odvzema poslovne sposobnosti v primerih odvisnosti od alkohola ni veliko sodne prakse, v primerih odvisnosti od drog pa je sploh nismo zasledili.

Iz analize sodne prakse na obravnavanem področju izhaja, da sodišča v primerih delnega odvzema poslovne sposobnosti tudi konkretno določajo posle, ki jih oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo sme sklepati sama. Obenem so za opredelitev poslov, za katere oseba ne potrebuje soglasja skrbnika, pristojni tudi centri za socialno delo (ZZZDR, 208. člen). Zdi se, da gre v tem primeru za podvajanje pristojnosti oziroma da lahko o tem odločajo tako sodišča kot tudi centri.

Kot smo že povedali zgoraj, odločba, s katero sodišče odvzame poslovno sposobnost, spreminja pravni status v postopku obravnavane osebe, ki je pred izdajo sodne odločbe poslovno sposobna, z izdajo sodne odločbe pa postane poslovno nesposobna (delno ali v celoti). Sodišče mora iz tega razloga podrobno preučiti vsak dokaz, ki kaže na to, da je treba osebi delno ali v celoti odvzeti poslovno sposobnost. Iz analize sodne prakse izhaja, da se posamezniki, za katere je bil uveden postopek odvzema poslovne sposobnosti, na vso moč trudijo, da do odvzema ne pride, in vztrajno zanikajo svojo odvisnost in skušajo to podkrepiti z ustreznimi dokazi.

Pri analizi sodne prakse nas je zanimalo tudi, ali je v postopkih odvzema poslovne sposobnosti ta v večini primerov odvzeta v celoti ali le delno. Rezultati analize kažejo na to, da je bila v največ primerih odvzeta delno, le v redkih primerih pa v celoti.

V mnogih primerih, ko sodišče izda odločbo o odvzemu poslovne sposobnosti, se prizadete osebe pritožijo in tako primer ponovno obravnava drugostopenjsko sodišče. To znova pregleda vsa dejstva in okoliščine, ki kažejo na to, da oseba ne bi bila več zmožna skrbeti zase ali za svoje premoženje.

Pritožniki v pritožbi predlagajo, naj se ponovno preveri, ali je ukrep odvzema poslovne sposobnosti nujen, saj menijo, da so še vedno sposobni varovati in braniti svoje interese in izvrševati svoje obveznosti. Iz analize sodne prakse izhaja, da je instančno sodišče le v enem primeru na osnovi zaslišanja v postopku obravnavane osebe, njegovih sorodnikov in dokazov

ugotovilo, da je pritožba utemeljena, in primer vrnilo na prvostopenjsko sodišče. V ostalih primerih pa so bile pritožbe neutemeljene in se jim je poslovna sposobnost največkrat delno odvzela.

V postopkih odvzema poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola sodišče ugotavlja, koliko je oseba, ki je odvisna od alkohola, še zmožna predvidevanja in pravilne presoje, ali je sposobna skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi in koliko je oseba že osebnostno spremenjena. Presoja o obstoju možnosti varovanja pravic in koristi osebe z milejšimi ukrepi, na primer vključitev osebe v srečanja anonimnih alkoholikov, je tvegana, saj gre domnevati, da odvisnost od alkohola pri osebi samo zaradi takega ukrepa ne bo prenehala. Če sodišče ugotovi, da je treba osebi delno odvzeti poslovno sposobnost, postavi skrbnika za poseben primer, ki odvisniku pomaga pri upravljanju s financami, in s tem zaščiti njegovo premoženje. V teh primerih se poslovna sposobnost samo delno odvzame.

6 SKLEP

Poslovna sposobnost je sposobnost osebe, da z dejanji lastne volje nase prevzema pravice in obveznosti ter se pravno in relevantno zavezuje. Gre za sposobnost osebe, da mora imeti za pravna dejanja potrebno voljo oziroma da more z lastnimi dejanji ustanavljati, spreminjati, prenašati ali ukinjati pravice in obveznosti. Poslovno sposobnost se lahko odvzame osebi, ki ima duševno bolezen, je duševno zaostala, odvisna od alkohola ali drog ali iz kakršnega koli drugega razloga, ki vpliva na njeno psihofizično stanje, saj taka oseba ni sposobna skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi. O tem odloča sodišče v nepravdnem postopku na osnovi Zakona o nepravdnem postopku in Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Sodišče lahko poslovno sposobnost odvzame delno ali popolnoma. Okoliščine, kot je odvisnost od alkohola in drog, so razlog za odvzem ali omejitev poslovne sposobnosti le, kadar je oseba tako zelo odvisna, da substance tako močno vplivajo na njeno psihofizično stanje, da ni sposobna skrbeti zase, za svoje pravice in koristi.

Problem odvisnosti od alkohola in drog je problem družbe kot take, saj so odvisniki za svoj odmerek pripravljeni storiti vse, prodati svoje premoženje in s tem ogroziti svoje bližnje in pristati kot breme družbe. Odvzem poslovne sposobnosti to preprečuje, hkrati pa je pravzaprav ukrep v korist takih odvisnikov. Gre za zelo velik poseg v pravice posameznika, pri čemer odvzem poslovne sposobnosti brez opredelitve poslov oziroma področij, na katerih je njegova poslovna sposobnost omejena, pomeni prevelik, prekomeren poseg v človekove pravice. Po drugi strani pa tak ukrep ščiti prav to osebo, zato s tega vidika ne gre za kršitev, pač pa za nujen ukrep v korist te osebe, ki je po našem mnenju potreben.

Ugotavljamo, da trenutna ureditev predvideva dvotirnost odločanja v sodnem in upravnem postopku. Sodišče odloči o popolnem ali delnem odvzemu poslovne sposobnosti in o obsegu poslov oziroma področij, na katerih lahko oseba samostojno sprejema odločitve. Poleg tega pa lahko tudi center za socialno delo odloči o tem, katere posle lahko taka oseba opravlja.

Na koncu naloge smo analizirali sodno prakso z vidika odvzema poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola. Tudi alkohol povzroči neke vrste duševno bolezen in ker je odvisnost od alkohola pri nas bolj pogosta kakor odvisnost od drog, je sodne prakse na temo odvzema poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola več oziroma te zaradi odvisnosti od drog sploh nismo našli. Kljub temu pa je sodne prakse s področja odvzema poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti izredno malo, saj jo po večini odvzamejo osebam, ki so duševno zaostale.

LITERATURA

- Androjna, Vilko in Erik Kerševan. 2006. *Upravno procesno pravo*. Ljubljana: GV založba.
- Brez alkohola. 2012. *Posledice alkohola*. http://brezalkohola.si/nekaj_besed_alkoholizmu/ (24. 1. 2014).
- CSD Maribor (Center za socialno delo Maribor). 2013. *Skrbnništvo odraslih*. <http://www.csd-mb.si/sl/page/view/SkrbnistvoOdraslih> (22. 3. 2013).
- Delo. 2013a. *Najbolj zlorabljena droga je alkohol*. <http://www.delo.si/druzba/zdravje/najbolj-zlorabljana-droga-je-alkohol.html> (24. 1. 2014).
- Delo. 2013b. *Vsak peti moški je alkoholik*. <http://www.delo.si/druzba/zdravje/vsak-peti-moski-je-alkoholik.html> (24. 1. 2014).
- Dobovičnik, Franc. 1993. *Pravna in poslovna sposobnost, skrbništvo ter varovanje človekovih pravic*. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YDDVVI7S/2078924f-a73f-41b8-9f24-4c70913bf781/PDF> (18. 5. 2013).
- Drogart. 2013. *Droge*. <http://www.drogart.org/droge/1750/heroin.html> (23. 4. 2013).
- Društvo Stigma. B. 1. *Droge – informacije*. <http://drustvo-stigma.si/droge-informacije/stimulansi/241-kokain> (23. 4. 2013).
- E-tom. 2013. *Droge*. <http://www.e-tom.si teme/droge/vrste-drog> (24. 1. 2014).
- Evropska unija. B. 1. *Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami*. http://europa.eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/policy_agencies/emcdda/index_sl.htm (23. 4. 2013).
- Fakulteta za upravo. 2011. *Opravična in poslovna sposobnost*. http://www2.fu.uni-lj.si/mediawiki/index.php?title=Opravična_in_poslovna_sposobnost (11. 9. 2013).
- Jerovšek, Tone in Polonca Kovač. 2010. *Upravni postopek in upravni spor*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Jerovšek, Tone, Gorazd Trpin, Bojan Bugarič, Mitja Horvat, Erik Kerševan, Polona Kovač, Aleksij Mužina, Senko Pličanič, Tomaž Vesel in Grega Virant. 2004. *Zakon o splošnem upravnem postopku s komentarjem*. Ljubljana: Nebra.
- Golob, Janvit, Miha Burger in Mateja Faletič. 2006. *Problematika drog v Sloveniji 2005*. V *Zbornik referatov s Posveta*, ur. Janvit Golob, 10-12. Ljubljana: Državni svet RS.
- Korošec, Viktor. 1987. *Rimsko pravo, 1. del*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Lorber, Anita. 2009. *Različne oblike zasvojenosti mladih*. Diplomsko naloga, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Pravnica. 2011. *Obligacijsko pravo*. <http://pravnica.net/literatura/pravnicki-drzavni-izpit/obligacijsko-pravo/skripta-za-obligacijsko-pravo-splosni-del/319/> (11. 9. 2013).
- Preventivna platforma. 2013. *Skupne pobude*. http://www.preventivna-platforma.si/docs/pobuda/Pobuda_droge_PREDLOG_01.doc (24. 1. 2014).
- Primorske novice. 2013. *Alkohol v Sloveniji*. <http://www.primorske.si/Slovenija-in-svet/-Alkohol-v-Sloveniji.aspx> (24. 1. 2014).

Psihiatrična bolnišnica Idrija. 2013. *Zdravljenje in pomoč*. [Http://www.pb-idrija.si/zdravljenje-in-pomoc/katere-bolezni-zdravimo/odvisnost-od-alkohola](http://www.pb-idrija.si/zdravljenje-in-pomoc/katere-bolezni-zdravimo/odvisnost-od-alkohola) (24. 1. 2014).

SSKJ (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*). 2005. Ljubljana: DZS.

Škrubej, Katja. 2010. *Pravo v zgodovini*. Ljubljana: GV založba.

Ustanova Odsev se sliši. 2005. *Vse o odvisnostih*. [Http://www.ustanova-odsevseslisi.si/ustanova/o-odvisn-klubske-d.htm](http://www.ustanova-odsevseslisi.si/ustanova/o-odvisn-klubske-d.htm) (23. 4. 2013).

Večer. 2009. *Droge so tudi problem starejših*. [Http://www.vecer.com/clanekzdr2009081705460356](http://www.vecer.com/clanekzdr2009081705460356) (23. 4. 2013).

Zdravniški vestnik. 2012. *Posledice tvegane in škodljivega alkohola v Sloveniji*. [Http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fvestnik.sz.d.si%2Findex.php%2FZdravVest%2Farticle%2Fdownload%2F560%2F448&ei=8nycUuW6HMa0yAPe5oDAAg&usq=AFQjCNG-rYGdHLO7ZREzzLmotgCgkox9Ug&sig2=1Yl6jKAE9xu4M3-wG4LxeQ&bvm=bv.57155469,d.bGQ](http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fvestnik.sz.d.si%2Findex.php%2FZdravVest%2Farticle%2Fdownload%2F560%2F448&ei=8nycUuW6HMa0yAPe5oDAAg&usq=AFQjCNG-rYGdHLO7ZREzzLmotgCgkox9Ug&sig2=1Yl6jKAE9xu4M3-wG4LxeQ&bvm=bv.57155469,d.bGQ) (23. 4. 2013).

PRAVNI VIRI

Sodstvo Republike Slovenije. 2003. *Sodna praksa*. [Http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%20340/2003&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[SOSC\]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=32097](http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%20340/2003&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[SOSC]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=32097) (24. 1. 2014).

Sodstvo Republike Slovenije. 2008. *Sodna praksa*. [Http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%20408/2008&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[SOSC\]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=61195](http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%20408/2008&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[SOSC]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=61195) (24. 1. 2014).

Sodstvo Republike Slovenije. 2009. *Sodna praksa*. [Http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%2080/2009&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[SOSC\]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=2010040815242709](http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%2080/2009&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[SOSC]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=2010040815242709) (24. 1. 2014).

Sodstvo Republike Slovenije. 2011. *Sodna praksa*. [Http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%201914/2011&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[SOSC\]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=2010040815261961](http://www.sodnapraksa.si/?q=Sklep%20cp%201914/2011&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[SOSC]=SO SC&_submit=i%2C5%A1%2C4%8Di&page=0&id=2010040815261961) (24. 1. 2014).

Zakon o matičnem registru (ZMatR). *Uradni list RS*, št. 37/2003.

Zakon o nepravdnem postopku (ZNP). *Uradni list SRS*, št. 30/1986.

Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD). *Uradni list RS*, št. 98/1999.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR). *Uradni list RS*, št. 69/2004.